

CAMERA FILM præsenterer

DRENGEN OG HEJREN

Af Hayao Miyazaki

Danmarkspremiere den 8. februar

Synopsis

Japans ukronede animationskejser, den 83-årige Hayao Miyazaki, er tilbage fra pension med sin første film i 11 år. Hans mest personlige film og – tør vi sige det – hans formentlig sidste af slagsen. I den detaljerige ‘Drengen og hejren’ genbesøger Miyazaki karrierens største temaer og binder dem sammen i en delvist selvbiografisk historie om relationer, tidens gang og det helt store spørgsmål: hvordan lever man?

‘Drengen og hejren’ åbner med et af Miyazakis faste motiver: ild. Året er 1943, og Anden Verdenskrig raser i Tokyo. Da drengen Mahito mister sin mor Hisako i brandbombningen af et hospital, flytter han året efter til landet, hvor hans far, der arbejder med fabrikationen af kampfly, har giftet sig med sin svigerinde, Natsuko, og er flyttet ind i hendes barndomshjem. Traumatiseret, vred og forvirret støder drengen på en uforskammet, talende hejre, som fortæller ham, at hans mor stadig er i live og leder ham til en anden verden i et magisk tårn, delt mellem levende og døde. Der møder han sin grandonkel, tårnets arkitekt, og genforenes med sin mor og Natsuko, der var forsvundet kort forinden. Men tårnets verden er i ubalance, og i sin søgen efter sin mor må Mahito både brydes med en undertrykkende hær af parakitter og ikke mindst sig selv.

‘Drengen og hejren’ vandt i januar en Golden Globe for bedste animationsfilm.

Den personlige historie og verden

Der er rigtig meget at lægge mærke til i ‘Drengen og hejren’, der mere end nogen anden Miyazaki-film – og det siger en del – er et formmæssigt eksperimenterende og visuelt overflødighedshorn af detaljer, vægtige temaer og surreel drømmelogik. Men i ‘Drengen og hejren’ bindes det hele sammen af en for Miyazaki usædvanligt personlig historie om tab, relationer og overgang.

Flere af filmens elementer er taget direkte ud af Miyazakis eget liv. Han har beskrevet et brændende Tokyo som sit første barndomsminde, og hans far var, præcis som i filmen, leder af et selskab for fabrikationen af flydele. Mahito kan således ses som en afart af Miyazaki selv som barn, mens hejren, der først er en fjende og senere en ven, er modelleret over forholdet til produceren Toshio Suzuki. Grandonklen, tårnets arkitekt, er en hyldest til Miyazakis mentor, ‘Grave of the Fireflies’-instruktøren Isao Takahata, der gik bort i 2018. Dermed ikke sagt, at filmen er Miyazakis selvbiografi. Dertil er den alt for fantasifuld og interesseret i verden omkring sig. Men referencerne er med til at forme filmens forestillingsverden som et vrangbillede af verden uden for tid og et fletværk af personlig og fælles historie.

Den personlige side kommer ofte til udtryk i Miyazakis stærke kvindekarakterer, der af mange anses som en gennemgående hyldest til hans mor, der modsat i filmen blev gammel, men ofte kæmpede med sygdom. I ‘Drengen og hejren’ er morfiguren at finde overalt, ikke bare i den konkrete afdøde mor, men også i Kiriko, en af Miyazakis klassiske bedstemor-karakterer, der følger med Mahito ind i tårnet og kort efter forvandles til en ung og handlekraftig fiskerkvinde.

Mahito finder også sin mor i en ung kvinde kaldet Himi og ledes af hende og hejren gennem tårnets omskiftelige verden, hvor konflikterne lur, og en hær af nederdrægtige parakitter – som i et ekko af krigen udenfor – står parat til at overtage magten. Miyazakis drømmelogik understreger

skrøbeligheden, når Mahito det ene øjeblik står i en faldefærdig bygning og i det næste suges gennem gulvet til en oceanisk verden, hvor hvide ånder er under angreb fra pelikaner. Ånderne, kaldet wara-wara'er, er i virkeligheden en slags sjæle, der endnu ikke er født, og den dramatiske scene er et godt billede på, hvordan Miyazaki filmen igennem genintroducerer hovedtemaer om økokritik, den enkelte over for fællesskabet og civilisationen over for naturen. For selv de bestialske pelikaner kæmper blot for at overleve i en verden, hvor en kæp er stukket i hjulet på naturens cyklus. Et tilgroet skib bliver et rammende billede på kampen mellem kræfter.

Hvordan lever man?

Den japanske titel til 'Drengen og hejren' er hentet fra den japanske børnebogsklassiker fra 1937, 'How Do You Live?'. Bogen er en af Miyazakis store inspirationer til filmen, og Mahito læser i den, da han bliver afbrudt af Natsukos forsvinden.

Selv hvis man ikke har læst den, er det ikke svært at forestille sig, hvordan bogen – der i lighed med 'Drengen og hejren' handler om en ung drengs møde med verdens indretning og de store spørgsmål – med sin eksistentielle titel har rørt noget i Miyazaki.

Og så peger bogen på, hvordan 'Drengen og hejren' i lighed med mange af Miyazakis øvrige film finder en fascinationskraft i mødet mellem det universelle og japansk mytologi. For hvor bogen er rensat for overnaturlige hændelser, følger Miyazakis film i grove træk en eventyrstruktur, hvor børn forlader den virkelige verden og drager ind i et rige, der på den ene side er langt mere farefuldt end virkeligheden, men som samtidig giver barnet handlekraft. Mahitos forsøg på at komme overens med sin mors død, krigens konsekvenser og en verden i forandring bliver således vakt til live i en smeltedigel af Shinto-religionens natursyn, eventyrets logik, Japans kollektive historie og Miyazakis personlige ditto.

Ligesom i Shinto-religionen – og stik modsat, hvad vi er vant til fra Disneys eventyrfortællinger – er der i 'Drengen og hejren' intet bestandigt dogme og ingen rigtige skurke. Miyazaki prætenderer ikke at have et fuldformet, sort-hvidt verdensbillede: han har sympati for de forfængelige og de frådsende og de vildledte - en tolerance over for de stakkels skabninger, vi alle er, mennesker som dyr. Nogle af hans karakterer kan være truende eller utiltalende, men også komplekse og i stand til at ændre sig. Præcis som den blå hejre i denne film. Miyazaki bruger i stedet sit dybt unikke blik på verden til at fremmane modstridende impulser og krystallisere dem i en overgangsfortælling om en drengs uskyldstab, virkelighedsflugt og den endegyldige nødvendighed af at vende tilbage og se den verden, man hører til, i øjnene. Han svarer ikke. Han spørger: "Hvordan lever du?".

Hayao Miyazaki: Indefra og ud

'Drengen og hejren' har været syv år undervejs og er en af de dyreste film nogensinde produceret i Japan. Dette skyldes ikke mindst Miyazakis fremgangsmåde (al animation er håndtegnet) og den utrolige detaljerigdom i hans film. Med al deres fortællemæssige vildskab kan det måske overraske, at Miyazaki altid begynder i det små og altid med en tegning. Eller, nærmere bestemt en serie af tegninger, der springer fra fantasien og visualiserer en verden, før historien overhovedet er skrevet. Han plastrer sit kontor til med skitsetegninger; eksperimenter i stil og tone, centrale tableauer eller scener uden sammenhæng i jagten på det motiv, der rammer en nerve og sætter processen i gang.

En tilgang som hans faste producer, Toshio Suzuki, har beskrevet som unikt japansk: "I traditionel japansk arkitektur begynder man med ét rum – måske alkoven, hvor man hænger et par billeder. Man bruger en masse tid på at finde de rigtige hylder, den rigtige lille søjle, hvilke håndtag der skal på skufferne. Først når du har færdiggjort det rum, går du videre til det næste."

Kombinér hans fantastiske verdener og væsener med dette blik for det oversete og en særlig dedikation til realisme i bevægelser og miljøer, og du får Miyazakis originale perspektiv på verden; et blik ubesmittet af tidens trends. At hans film derudover til stadighed er håndtegnede, gør ikke bedriften mindre unik.

Miyazakis karriere begyndte ellers på universitet i retning mod økonomi og samfundsvidenskab. Han er uddannet cand.polit., men fik i 1963 arbejde på Toei Animation, der mestendels lavede tegneserier til tv. Her mødte han både sin kone og sin livslange ven og samarbejdspartner, instruktøren Isao Takahata. I 1985 grundlagde forlaget Tokuma Shoten anime-produktionsselskabet Ghibli, og Toshio Suzuki, Isao Takahata og Hayao Miyazaki blev dets frontpersoner.

Ghiblis første film var Miyazakis 'Laputa: Slottet i himlen' (1986). Derefter fulgte bl.a. udødelige klassikere som 'Min nabo Totoro' (1988) og Takahatas 'Grave of the Fireflies' (1988). Men det var i 1989, at Miyazaki med den charmerende 'Kiki - den lille heks' først fik en stor kommerciel filmsucces. Filmen var den mest populære japanske film i hjemlandet det år, og da Miyazaki nogle år senere lavede 'Prinsesse Mononoke' (1997), slog han både salgsrekorder i hjemlandet og brød igennem lydmuren i USA. Fire år senere vandt han en Oscar med 'Chihiro og heksene', og siden er Miyazaki kun fortsat med at tillægge nye facetter til sit virke, ikke mindst i 'Når vinden rejser sig' (2013), der fremlagde Miyazakis dybe interesse i teknologi og dens tvetydige konsekvenser.

Og netop det tvetydige eller ligefrem uforståelige er afgørende for Miyazaki og hans hele tilgang til at lave film. Som han selv siger: "Nemt forståelige film er kedelige. Logiske fortælletråde ofrer kreativiteten. For mig handler det om at bryde med konventioner. Børn forstår det. De opererer ikke ud fra logik."

Instruktørfilmografi: Hayao Miyazaki

- Drengen og hejren (2024)
- Når vinden rejser sig (2013)
- Ponyo på klippen ved havet (2008)
- Det levende slot (2004)
- Chihiro og heksene (2001)
- Prinsesse Mononoke (1997)
- Porco Rosso (1992)
- Kiki - den lille heks (1989)
- Min nabo Totoro (1988)
- Laputa: Slottet i himlen (1986)
- Nausicaä - fra vindenes dal (1984)
- Arsene Lupin knock-outer alt (1979)

Credits

Mahito
Den blå hejre
Kiriko
Himi
Natsuko
Shoichi
Parakit-kongen

Soma Santoki
Masaki Suda
Kô Shibasaki
Aimyon
Yoshino Kimura
Takuya Kimura
Jun Kunimura

Klip

Kamera
Originalmusik
Producere

Rie Matsubara, Takeshi Seyama, Akane
Shiraishi
Atsushi Okui
Joe Hisaishi
Toshio Suzuki, Yoshiaki Nishimura

Manuskript
Instruktion

Hayao Miyazaki
Hayao Miyazaki

Originaltitel
Længde
Land/år

Kimitachi wa dô ikiru ka
124 minutter
Japan/2024